

Wstęp

Tom VIII rocznika „Studia Historica Gedanensia”: *Mniejszości w ciągu dziejów – Pars in toto* poświęcamy dziejom mniejszości i ich miejscu w społecznościach dominujących. Według *Słownika języka polskiego* mniejszość to „grupa ludności danego państwa różniąca się od większości jego mieszkańców przynależnością narodową, rasową lub wyznaniową”¹. Ten sam słownik podaje również prostszą definicję mniejszości, w myśl której mniejszość to po prostu „mniejsza część jakiejś całości” albo „mniejsza część, grupa w zestawieniu z inną częścią czy grupą”². Ta definicja ze względu na jej pojemność wydaje się właściwa, ale dla potrzeb niniejszego tomu nie jest do końca adekwatna, niesie bowiem za sobą konotację arytmetyczną. Tymczasem mniejszość można traktować także jako grupę podporządkowaną (politycznie, strukturalnie, kulturowo) grupie dominującej, nie sugerując przy tym konotacji arytmetycznej. Przykład Republiki Południowej Afryki, gdzie mniejszość „statystyczna” przez dziesiątki lat była grupą dominującą, dyskryminującą większość mieszkańców państwa, może dowodzić większej przydatności tak interpretowanego pojęcia mniejszości. Stąd również łaciński tytuł ósmego tomu rocznika.

Oczywiście przytoczone definicje nie wyczerpują znaczeń kryjących się pod pojęciem mniejszości, nie uwzględniają bowiem odmienności językowych, religijnych, tradycji czy obyczajów grup zaliczanych do mniejszościowych/ podporządkowanych.

Podobnie jak to miało miejsce przy dotychczasowych wydaniach „Studia Historica Gedanensia” także w niniejszym redakcja nie ogranicza ram geograficznych i czasowych dla naukowych dociekań. Dlatego zakres zainteresowań badawczych autorów ósmego tomu rocznika sięga od Afryki przez Europę po Amerykę Północną oraz od XVII w. po Chrystusie po nasze stulecie. W rezultacie teksty, które oddajemy do rąk czytelników, uwidaczniają różnorodność zainteresowań badawczych historyków w zakresie szeroko rozumianej problematyki mniejszościowej.

Tom podzielono na trzy części. Pierwsza składa się z czternastu artykułów. Wobec różnorodności tematycznej tekstów i tym samym generalnie braku

¹ *Słownik języka polskiego*, t. 2 (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1979), 195.

² *Ibidem*. Identyczną definicję mniejszości zob. *Mały słownik języka polskiego* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1993), 448 oraz w internetowym słowniku: *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/mniejszo%C5%9B%C4%87.html>, dostęp: 31 VII 2017.

wspólnego mianownika (wyjąwszy, rzecz jasna, problematykę mniejszościową) uszeregowano je w porządku alfabetycznym według nazwisk autorów. Część tę otwiera artykuł **Johna Badena** na temat kształtowania się afgańskiej społeczności w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Problemy związane z budowaniem katalońskiej tożsamości w opozycji do idei narodu hiszpańskiego w historii najnowszej poddane zostały analizie w tekście **Mai Biernackiej**. Z kolei **Jarmila Brezinová Švihranová** zajęła się położeniem wybranej grupy potomków niemieckich lub burskich mężczyzn oraz kobiet spośród rodzimej ludności południowej Afryki, którzy osiedlili się w Niemieckiej Afryce Południowo-Zachodniej. O postrzeganiu mniejszości cygańskiej w Polsce na łamach prasy narodowej na przykładzie „Warszawskiego Dziennika Narodowego” pisze **Alicja Gontarek**. Zagadnienie chrześcijaństwa i chrześcijan w Czechach – w perspektywie historii nowożytnej i najnowszej – jako grupy mniejszościowej, przyczynach tego stanu rzeczy i perspektywach chrześcijaństwa w tym państwie na przyszłość podjął w swojej pracy **Łukasz Kołtuniak**. Problem relacji różnych grup społecznych i ich petryfikacji w Rzeczypospolitej szlacheckiej w wiekach XVII i XVIII na przykładzie wybranych mazowieckich parafii stał się przedmiotem zainteresowania **Tomasza Kowalczyka**. Natomiast artykuł **Anny Kronenberg** jest analizą z perspektywy *gender studies* twórczości literackiej Polek-emigrantek na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii po 2004 r. Tekst ten jest również głosem w dyskusji na temat przyczyn współczesnej migracji Polek. Dla **Michała Krzyżanowskiego** relacje policjantów na temat chińskiej dzielnicy (Chinatown) i jej mieszkańców w dziewiętnastowiecznym San Francisco stanowią źródło do badania nie tyle warunków życia emigrantów chińskich w USA, ale przede wszystkim stereotypowego postrzegania wymienionej mniejszości przez Amerykanów. Tekst **Adama Ostanka** jest poświęcony trudnej niejednokrotnie koegzystencji Polaków i Ukraińców w granicach II Rzeczypospolitej oraz wpływowi stosunków polsko-ukraińskich na bezpieczeństwo państwa na przykładzie antypolskich wystąpień Ukraińców w Małopolsce Wschodniej w 1930 r. Problematykę stosunków polsko-ukraińskich odnajdzie czytelnik także w artykule **Rafała Roguskiego**, tym razem w kontekście przestępczości kryminalnej w 1939 r. na terenie województwa stanisławowskiego. **Przemysław Różański** analizuje w swym artykule publicystykę „New York Timesa” na temat zajęć antyżydowskich w Polsce w okresie międzywojennym. Autor dowodzi, że opiniotwórczy amerykański dziennik nie zawsze dopełniał zasad dziennikarskiej rzetelności. Również artykuł **Karola Staniszewskiego** ma charakter prasoznawczy, stanowi bowiem analizę prasy polskiej w Prusach Zachodnich w latach 1850–1890 w kontekście działalności polskich organizacji rolniczych i rywalizacji ekonomicznej Polaków z ludnością niemiecką, wpisanej w szerszy kontekst walki o polskość ziem zaboru pruskiego. Jak wynika z tekstu **Andrzeja Topija**, Łotwa w latach trzydziestych ubiegłego wieku była państwem ze znaczącym udziałem mniejszości narodowych w całości populacji państwa. Stanowiły one 26,5% ogółu ludności tego kraju. Polityka Łotwy wobec mniejszości narodowych w okresie autorytarnych

rządów Kārlista Ulmanisa stanowi główny wątek rzeczzonego artykułu. Pierwszą część tomu zamyka artykuł **Zofii Trębacz** poświęcony popularnemu w drugiej połowie lat trzydziestych XX w. conceptowi emigracji żydowskiej z Polski. Idea ta, propagowana między innymi przez rząd Rzeczypospolitej, była szeroko komentowana i popierana przez ówczesną prasę, także katolicką, o której właśnie traktuje ostatni z artykułów niniejszego tomu.

W drugiej części tomu – *Studia i materiały* – zamieszczono wywiady z przedstawicielami schyłkowej społeczności trójmiejskich Karaimów przeprowadzone przez **Zbigniewa Landowskiego**.

Natomiast trzecią część tomu wydzielono na artykuł recenzyjny i recenzje. Znalazło się w niej pięć tekstów: artykuł recenzyjny Konrada Zielińskiego, recenzje Kasjana Kasprzaka, Piotra Koprowskiego, Ancii Cristiny Irimii i Anny Mazurkiewicz, a także Marty Studenny-Skrukwy.

Przemysław Różański